

Betül Kayar

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Ali Fuad Başgil Hukuk Fakültesi
Hukuk Tarihi Anabilim Dalı

OSMANLI YARGI TEŞKİLATINDA NÂİB

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
2. KONUNUN TAKDİMİ VE SINIRLANDIRILMASI.....	2
3. YÖNTEM VE KAYNAKLAR.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM NÂİBLİK KURUMUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE OSMANLI HUKUK KAYNAKLARINDAKİ YERİ

4. NÂİB KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, OSMANLI HUKUK KAYNAKLARINDAKİ YERİ VE DİĞER YARGI GÖREVLİLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	9
4.1. Nâib Kavramı ve Nitelikleri.....	9
4.1.1. Terminolojik Açıdan Nâib.....	10
4.1.2. Nitelikleri.....	15
4.1.2.1. İslam Hukukuna Göre Nâibin Taşınması Gerekten Nitelikler.....	15
4.1.2.2. Osmanlı Uygulamasına Göre Nâibin Taşınması Gerekten Nitelikler.....	17
4.2. Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi.....	19
4.2.1. İslamiyet Öncesi Türk ve Moğol Devletlerinde Nâib.....	19
4.2.2. İslamiyet'in Kabulünden Sonra Türk ve Müslüman Devletlerde Nâib.....	27
4.3. Osmanlı Hukuk Kaynaklarında Nâib.....	38
4.3.1. Şeri Hukuk Kaynaklarında Nâib.....	39
4.3.1.1. Asli Kaynaklarda Nâib.....	39
4.3.1.2. Tali Kaynaklarda Nâib.....	44
4.3.1.2.1. Fıkıh Kitaplarında Nâib.....	44
4.3.1.2.2. Şeyhülislam Fetvalarında Nâib.....	51
4.3.1.2.2.1. Nâibin Atanması Hakkında Fetvalar.....	51

4.3.1.2.2.2.	Nâibin Azledilmesi Hakkında Fetvalar	54
4.3.1.2.2.3.	Nâibin Hüküm Kurması Hakkında Fetvalar	56
4.3.1.2.2.4.	Diğer Hususlarda Fetvalar	59
4.3.2.	Örfi Hukuk Kaynaklarında Nâib	62
4.3.2.1.	Klasik Dönem Örfi Hukuk Kaynaklarında Nâib	63
4.3.2.1.1.	XV. Yüzyıl Düzenlemelerinde Nâib.....	63
4.3.2.1.2.	XVI. Yüzyıl Düzenlemelerinde Nâib.....	64
4.3.2.1.3.	XVII. Yüzyıl Düzenlemelerinde Nâib.....	68
4.3.2.1.4.	XVIII. Yüzyıl Düzenlemelerinde Nâib	71
4.3.2.1.5.	XIX. Yüzyıl Düzenlemelerinde Nâib.....	74
4.3.2.2.	Tanzimat Dönemi Örfi Hukuk Kaynaklarında Nâib.....	80
4.3.2.2.1.	Nâiblik Kurumuna Dair Düzenlemeler	80
4.3.2.2.1.1.	Talimname-i Hükkâm.....	81
4.3.2.2.1.2.	Nüvvâb Hakkında Nizamname.....	84
4.3.2.2.1.3.	Tevcihat-ı Menâsıb-ı Kaza Nizamnamesi	88
4.3.2.2.1.4.	Hükkâm-ı Şer'iyeye Nizamnamesi	89
4.3.2.2.1.5.	Hükkâm-ı Şer ve Memurin-i Şer'iyeye Hakkında Kanun-ı Muvakkat..	93
4.3.2.2.2.	Nâibin Görevine Dair Düzenlemeler	94
4.4.	Nâiblik Kurumunun Diğer Yargı Görevlileri ile Karşılaştırılması.....	101
4.4.1.	Kadı.....	101
4.4.2.	Katip	106
4.4.3.	Kassam	117
4.4.4.	Müzekki.....	121
4.4.5.	Şuhudül-hal	127

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE NÂİBİN TÜRLERİ, EĞİTİMİ, ATANMASI VE ÜCRETİ

5.	NÂİB TÜRLERİ, NÂİBİN EĞİTİMİ, ATANMASI VE ÜCRETİ	131
5.1.	Nâib Türleri.....	131
5.1.1.	Genel Yetkili Nâib Türleri	132
5.1.1.1.	Bab Nâibi	132

5.1.1.1.1. İstanbul Bab Nâibliği	133
5.1.1.1.2. Taşrada Bab Nâibliği	138
5.1.1.2. Arpalık Nâibi	147
5.1.1.3. Kaza Nâibi	153
5.1.1.4. Mevali Nâibi	159
5.1.2. Özel Yetkili Nâib Türleri	163
5.1.2.1. Kapan Nâibi	163
5.1.2.2. Çardak Nâibi	178
5.1.2.3. Keşif Nâibi	183
5.1.2.4. Tezkiye Nâibi	191
5.1.2.5. Seyyar Nâib	195
5.1.2.6. Ayak Nâibi	199
5.1.2.7. Gece Nâibi	203
5.1.2.8. Yağ Nâibi	207
5.1.2.9. Mum Nâibi	210
5.1.2.10. Diğer Nâibler	212
5.2. Nâibin Eğitimi	217
5.2.1. Klasik Dönemde Nâibin Eğitimi	217
5.2.2. Tanzimat Döneminde Nâibin Eğitimi	221
5.3. Nâibin Atanması	229
5.3.1. Osmanlı Hukuk Düzenlemelerinde Nâibin Atanması	230
5.3.2. Kadı Tarafından Nâib Atanması	233
5.3.3. Padişah Tarafından Nâib Atanması	244
5.3.4. Yerel Yöneticiler Tarafından Nâib Atanması	247
5.3.5. Nâib Tarafından Nâib Atanması	251
5.4. Nâiblik Ücreti	254

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
NÂİBİN GÖREV VE YETKİLERİ, AZLİ,
DENETLENMESİ VE KURUMDA MEYDANA
GELEN YOZLAŞMA

6. NÂİBİN GÖREVLERİ, YETKİLERİ, AZLİ, DENETLENMESİ VE YOZLAŞMASI	261
6.1. Nâibin Görev ve Yetkileri	261

6.1.1. Hukuki Görev ve Yetkileri.....	262
6.1.1.1. Ceza Hukuku	262
6.1.1.1.1. Had Suçları.....	262
6.1.1.1.1.1. Zina	262
6.1.1.1.1.2. Zina İftirası	265
6.1.1.1.1.3. İçki İçme.....	266
6.1.1.1.1.4. Hırsızlık.....	267
6.1.1.1.1.5. Yol kesme.....	269
6.1.1.1.2. Kıyas ve Diyet Suçları.....	275
6.1.1.1.2.1. Adam Öldürme.....	275
6.1.1.1.2.2. Yaralama (Müessir Fiiller)	280
6.1.1.1.3. Tazir Suç ve Cezaları	283
6.1.1.2. Aile Hukuku.....	286
6.1.1.2.1. Evlenme.....	287
6.1.1.2.2. Boşanma.....	288
6.1.1.2.3. Nafaka	292
6.1.1.3. Kişiler Hukuku	293
6.1.1.4. Miras Hukuku	294
6.1.1.5. Borçlar Hukuku.....	300
6.1.1.6. Eşya Hukuku	306
6.1.1.7. Arazi Hukuku.....	310
6.1.1.8. Vakıf Hukuku.....	317
6.1.1.9. Vergi Hukuku	321
6.1.2. İdari Görev ve Yetkileri.....	324
6.1.2.1. Atama Hakkında.....	324
6.1.2.2. Vergi Hakkında.....	332
6.1.2.3. Malzeme Tedariki ve Nakli Hakkında.....	337
6.1.2.4. Asker ve İşçi Tedariki Hakkında.....	341
6.1.2.5. İnşaat ve İskân Hakkında	343
6.2. Nâibin Kararlarının Denetlenmesi.....	345
6.2.1. Padişah Tarafından Denetlenme	346
6.2.2. Mahkeme Tarafından Denetlenme	348
6.3. Nâibin Azledilmesi.....	352
6.4. Nâiblik Kurumunda Yozlaşma.....	358
6.4.1. Nitelsiz Kimselerin Mesleğe Girişinden Kaynaklanan Yozlaşma.....	359
6.4.2. Atama Usulünden Kaynaklanan Yozlaşma.....	361
6.4.3. Ekonomik Nedenlerden Kaynaklanan Yozlaşma.....	364

7. SONUÇ.....	369
8. KAYNAKÇA.....	379
9. EKLER.....	409

